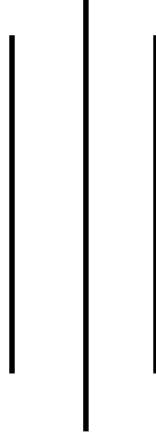

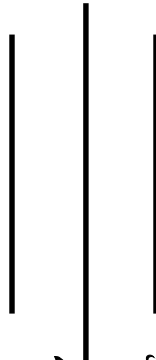
सडक बालबालिकाहरुको समाजिक अवस्थाको अध्ययन
(काठमाण्डौ महानगरपालिका पशुपति क्षेत्रको एक अध्ययन)

त्रिभुवन विश्व विद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र
संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर
तहको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको

लागि प्रस्तुत गरिएको

शोध-पत्र

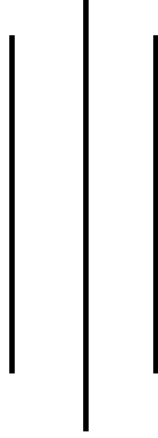

शोधकर्ता

हरि बहादुर के.सी.

२०७३

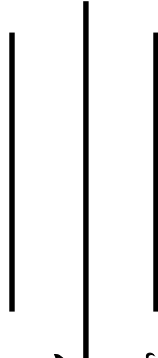
सडक बालबालिकाहरुको समाजिक अवस्थाको अध्ययन
(काठमाण्डौ महानगरपालिका पशुपति क्षेत्रको एक अध्ययन)

त्रिभुवन विश्व विद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र
संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर
तहको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको

लागि प्रस्तुत गरिएको

शोध-पत्र

शोधकर्ता

हरि बहादुर के.सी.

२०७३

त्रिभुवन विश्व विद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

सिफारिस-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट निर्धारित पाठ्यक्रम अनुसार स्नाकोत्तर उपाधिको आशिक आवश्यकता परिपूर्तिको निमित्त मेरो निर्देशनमा रहि हरि ब. के.सी. ले “सडक बालबालिकाहरुको समाजिक अवस्थाको अध्ययन” बारेमा गरिएको समाजशास्त्रीय अध्ययनको शीर्षकको शोधपत्र तयार गरेको प्रमाणीत गर्दै उक्त शोधपत्रको अन्तिम मूल्यांकनका निमित्त शोधपत्र मूल्यांकन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

शोध निर्देशक

सुदिप नकमी

उप-प्रध्यापक

समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर

मिति : २०७३/०२/१७

त्रिभुवन विश्व विद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको उपाधि प्राप्तिको लागि श्री हरि ब. के.सी. द्वारा तयार पारि प्रस्तुत गरेको “सडक बालबालिकाहरुको समाजिक अवस्थाको अध्ययन” विषयक शोधपत्र समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह को उपाधि प्राप्तिका लागि उचित ठहरिएकोले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोध मूल्यांकन समिति

विभागीय प्रमुख

.....

प्रा.डा. तुलसी राम पाण्डे

आन्तरीक परिक्षक

.....

सुदिप नकमी

बाह्य परीक्षक

.....

राम ब. के.सी.

मिति : २०७३/०२/१७

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्व विद्यालय मानविकी तथा समाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको दोस्रो वर्षको आठौं पत्रको आशिक आवश्यकता परिपूर्तको निम्ती सडक बालबालिकाहरुको समाजिक अध्ययन (काठमाण्डौ महानगरपालिका पशुपति क्षेत्रको एक अध्ययन) शिर्षकमा यो शोध पत्र तयार पारेको हु ।

सर्वप्रथम स्व. बुवा गणेश के.सी. प्रति यो शोधपत्र समर्पित गर्न चाहान्छु ।

प्रस्तुत शोध पत्रको निमित्त आफ्नो काममा व्यस्त हुदा हुदै पनि आवश्यक तथ्याकं सहज तरीकाले उपलब्ध गराउने ती सबै सडक बालबालिकाहरुलाई धन्यवाद र आभार प्रकट गर्न आवश्यक ठान्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र सुदिप नकर्मी ज्युको निर्देशन, सहयोग, सल्लाह र सुभाबमा तयार पारेको हु । त्यसैले वहा प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । त्यसै गरी शोधपत्र तयारका लागि अन्य आवश्यक सल्लाह सुभाब दिनुहुने मित्र दिपक ज्ञवालि तथा अन्य साथिहरु प्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु । यो शोधपत्र तयार पार्न विभिन्न किसिमले सहयोग पुराउनुहुने पुजनिय ममि पुर्णकला के.सी., दाजु मदन के.सी. भाईहरु तथा जिवन साथि सरिपा के.सी. प्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्र तयारीका क्रममा कम्प्यूटर टाईप तथा वाईण्डिड गरी सहयोग गरी दिनु हुने मित्रहरुलाई पनि धन्यवाद दिन चाहान्छु ।

शोधकर्ता

हरि ब. के.सी.

विषय सूचि

अध्याय एक : परिचय	१-९
१.१ पृष्ठभूमी	१
१.२ समस्याको कथन	५
१.३ उद्देश्य	७
१.४ अध्ययनको औचित्य	७
१.५ अध्ययनको संगठन	९
अध्याय दुई : पूर्व साहित्यको समीक्षा	१०-२३
२.१ अन्तराष्ट्रिय अध्ययन	१०
२.२ राष्ट्रिय अध्ययन	१५
२.३ नेपालमा सडक बालबालिका	१८
२.४ बालबालिका सम्बन्धी संवैधानिक कानुनी व्यवस्था तथा नीति नियमहरू	२०
२.५ विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरूको प्रतिबद्धता वा योगदान	२१
२.६ बाल विकास /अधिकार सम्बन्धी राष्ट्रिय प्रतिबद्धता	२२
अध्याय - तीन : अनुसन्धान विधि	२४-२७
३.१ अनुसन्धानको ढाँचा	२४
३.२ अध्ययन क्षेत्रको छनौट	२४
३.३ तथ्याङ्कको प्रकृति र श्रोतहरू	२५
३.४ अध्ययनको समग्रता र नमूना छनौट	२५

३.५ तथ्याङ्क संकलनको विधिहरू	२५
३.६ तथ्याङ्कको विश्लेषण तथा प्रस्तुतिकरण	२७
३.७ अध्ययनको सीमा	२७
अध्याय चार : तथ्यांकको व्याख्या र विश्लेषण	२८-४८
४.१ सडक बालबालिकाहरूको सामाजिक अवस्था	२८
४.१.१ सडक बालबालिकाहरूको स्थायी बसोबास	२८
४.१.२ उमेर र लिंगको आधारमा सडक बालबालिकाको वितरण	२९
४.१.३ जाति तथा जनजाति सडक बालबालिकाको वितरण	३०
४.१.४ सडक बालबालिकाहरूको शैक्षिक अवस्था	३१
४.१.५ पारिवारिक विवरण	३४
४.१.६ परिवारको प्रकार	३५
४.१.७ अविभावकको शैक्षिक अवस्था	३६
४.१.८ अविभावकको पेशा	३७
४.१.९ अविभावकको आयस्रोत	३८
४.२ समस्या, यसका कारण र परिणाम	३९
४.२.१ घर छोडनुको कारण	४०
४.२.२ सडकको वासस्थान	४१
४.२.३ बालबालिकाले गर्ने कामको प्रकृति	४२
४.२.४ आय स्रोत	४३
४.२.५ खर्चको विवरण	४४

४.२.६ सडक बालबालिकाहरुलेभोग्नु परेका मुख्य समस्याहरु	४५
अध्याय छ : सारांश तथा निष्कर्ष	४९-५४
६.१ सारांश	४९
६.२ निष्कर्ष	५२
सन्दर्भ सामाग्रीहरु	
अर्धसंरचनात्मक प्रश्नावली	

तलिका सुचि

तलिका नं.	तालिकाको नाम	पृष्ठ संख्या
१.	जिल्लाका आधारमा उत्तरदाताको विवरण	२८
२.	उमेर र लिङ्गको आधारमा उत्तरदाताहरूको विवरण	२९
३.	सडक बालबालिकाहरूको जातिगत विवरण	३०
४.	सडक बालबालिकाहरूको शैक्षिक अवस्थाको विवरण	३१
५.	विद्यालयमा भर्ना नै नभएको कारणको विवरण	३२
६.	सडकमा आईसकेपछिको शैक्षिक अवस्थाको विवरण	३३
७.	पढ्न नपाएका बालबालिकाको पढ्ने इच्छाको विवरण	३४
८.	अविभावक रहेको/नरहेको आधारमा सडक बालबालिकाहरूको विवरण	३५
९.	सडक बालबालिकाहरूको परिवारको प्रकारको विवरण	३६
१०.	उत्तरदाताहरूको अविभावकहरूको शैक्षिक अवस्थाका आधारमा विवरण	३७
११.	अविभावकको पेशाको आधारमा बालबालिकाको विवरण	३८
१२.	सडक बालबालिकाहरूको परिवारको आयको विवरण	३९
१३.	सडकमा आश्रित हुनुपरेको कारणका आधारमा बालबालिकाको विवरण	४०
१४.	सडक बालबालिकाहरूको राति सुत्ने ठाउँको विवरण	४१
१५.	सडक बालबालिकाहरूले गर्ने कामको प्रकृतिको विवरण	४२
१६.	सडक बालबालिकाहरूले गर्ने कामको आधारमा आएको विवरण	४३
१७.	आयको आधारमा उत्तरदाताको खर्चको विवरण	४४
१८.	सडक बालबालिकाहरूलाई दुर्व्यवहार गर्ने कारकहरूको विवरण	४५
१९.	सडक बालबालिकाहरू उपचारको लागि जाने ठाउँको विवरण	४७